

انجمن ادبی کابل

دوره اغتشاش داخلی صدمه بزرگی به معارف، فرهنگ و شعور اجتماعی کشور وارد کرد و یک رکود فرهنگی بزرگی بر کشور حاکم بود. افغانستان بمقایسه کشورهای همسایه بمراتب عقب مانده بود، نویسندگان، شعراء و دانشمندان بکلی انزوا اختیار نموده بودند.

بعد از اغتشاش اعلیحضرت محمد نادرشاه نشرات دولتی را تقویه و در ۱۳۱۰ ش (۱۹۳۱ م) درپایتخت انجمنی مرکب ازفضلاء، دانشمندان، شعراء و تذکره نویسان آنعصر را بصفت عضو تأسیس و آنرا بنام «انجمن ادبی» مسمی کرد که حیثیت یک اکادمی علمی، ادبی و تاریخی را دارا بود. مقر انجمن در اوایل در ارگ شاهی بود و شخصاً ازطرف محمد نادر شاه حمایت میشد. اولین ریاست انجمن را به محمد انور بسمل شاعر مشروطه خواه سپرده شد و مرحوم محمد نوروز خان بحیث رئیس افتخاری و بعداً احمد علی درانی بصفت مدیر انجمن ادبی در رأس آن قرار گرفتند. درسال های بعدی تعدادی ازجوانان ورزیده در آن وارد وهسته وزارت مطبوعات آینده راتشکیل دادند. در سال ۱۳۰۹ ش مجله مصور ماهانه ادبی، اجتماعی و تاریخی «مجله کابل» تأسیس شد که نمونه از وظایف و ارمان قلبی انجمن بشمار میرود و در عرصه تحقیق و ترجمه در انجمن گامهای بلندی برداشته شد. انجمن در ۱۳۱۱ ش توانست اولین سالنامه را بعنوان «سالنامه مجله کابل» با قطع و صحافت عالی در ۴۱۴ صفحه با تصاویر و تابلو های رنگه، گذارشات دولتی و موسسات، مقالات ادبی و تاریخی، حوادث سیاسی کشور و جهان به نشر برساند.

چند سال بعد موسسه ثقافتی و فرهنگی دیگری بنام «انجمن پشتو» جهت انکشاف زبان پشتو در قندهار تأسیس شد که در رأس آن نویسنده توانا محمد عثمان صدقی قرارگرفت. چون مرام این تولنه مانند انجمن ادبی کابل یکی بود از این رو در ۱۳۱۴ ش تولنه بکابل انتقال و درحمل ۱۳۱۶ ش با انجمن ادبی کابل ضم و به «پشتو تولنه» مسمی و به شکل اکادمی در مطبوعات کشور درخشید. وظایف آن به ۴ شعبه منقسم گردید: شعبه تألیف و ترجمه، ادبیات و حفظ

دیوانو شمیره: له ۱ تر 4

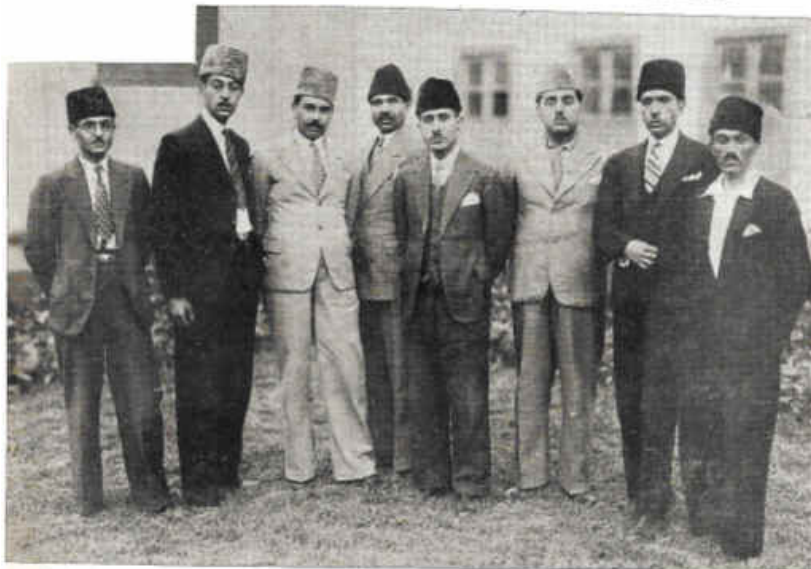
افغان جرمن آنلاين تاسو په درنښت همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de يادښت: دليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

آثار ملی، نشرات و شعبه لغت، صرف ونحو، که امور تدوین تاریخ افغانستان، تحول ادبی و انکشاف ادبیات، جمع آوری آثار ملی «فلکلور»، نشر و تدوین زبان ملی پشتو، معرفی افغانستان، نشر مجلات و کتب را بدوش داشتند و تشکیلات آن وسیع گردید. در انجمن سردار محمد نعیم وزیر معارف بحیث رئیس، احمد علی درانی مدیر عمومی، غلام جیلانی اعظمی و سید قاسم رشتیا بحیث معاونین ایفای وظیفه میکردند. این تولنه تا سال ۱۳۱۸ش بریاست مطبوعات تعلق داشت و در ۱۳۳۵ش بوزارت معارف مربوط گردید. در ۱۳۳۶ بحیث اکادمی افغانستان قبول شده و مانند پوهنتون به امتیاز شش درجه علمی و مسلکی نایل گردید.

اعضاء و نویسندگان انجمن ادبی کابل

هیئت انجمن ادبی کابل

Le Directeur et les Membres Actifs du Cercle Littéraire de Kaboul

از راست چپ: ۱- جناب عبدالحق خان لعلی، جناب امین الله خان زمری، جناب سرور خان گویا، جناب غلام جیلانی خان اعظمی معاون ادبی، جناب غلام جیلانی خان چلاتی، جناب سید عبد الله خان میناس سالنامه کابل، جناب عبد القادر خان ارشاد، جناب عبد القادر خان مارجم

قاری عبدالله ملک الشعراء: (۱۸۷۱م - ۱۹۴۴م) پسر حافظ قطب الدین خان و یکی از شعرای نامی افغانستان بود. موصوف بهره مند از کلیه علوم ادبی، دینی، مبصر ادبیات انجمن بوده و حایز دو جایزه ادبی انجمن و نشان درجه دوم معارف گردید.

عبدالعلی مستغنی: (۱۸۷۸م - ۱۹۳۴م) پسر ملا رمضان زادگاهش کابل، نویسنده سراج الاخبار، عضو انجمن ادبی، شاعر پشتو و دری که اشعارش در سلامت و روانی مقام ارجمند دارد.
محمد نوروز خان: (۱۸۹۶م - ۱۹۶۰م) متولد لوگر، اولین رئیس انجمن ادبی و مدیر عمومی ساختمان قصر دارالامان بوده در پستهای وزارت، ریاست شورا، سفارت، به حیث سرمنشی حضور کار کرده، نویسنده و ادماره چی لایق بود.

غلام جیلانی اعظمی: (۱۸۹۸م - ۱۹۵۵م) پسر خوشدل خان، نخستین عضو شورای عالی و معاون اول انجمن، همکار قلمی مجله کابل، شاعر و نویسنده بود که آثارش جنبه ادبی و تاریخی دارد.

سید قاسم رشتیا: (۱۹۱۳م - ۱۹۸۸م) متولد کابل پسر سید حبیب خان، معاون دوم و عضو فعال انجمنهای ادبی و تاریخ، مدیر سالنامه و مجله کابل، مورخ، سیاستمدار ورزیده، ادیب و نویسنده توانا و مؤلف بسا کتب ارزشمند بود.

محمد کریم نژیی: (۱۹۰۶م - ۱۹۸۵م) پدرش قاضی بابیه مراد و زادگاهش اندخوی است. از جمله اعضای اول انجمن، مدیر عمومی پشتو تولنه، استاد پوهنتون کابل، نویسنده، شاعر و اشعار نابی به تخلص **چلوه** می سراید.

محمد سرور صبا: (۱۹۰۳م - ۱۹۵۰م) مولدش پغمان و پدرش محمد حسن خان نامداشت. وی شاعر و نویسنده مقتدری بود و از جمله بنیان گزاران و اعضای انجمن بشمار میرود.

محمد سرور جویا: (۱۸۹۸م - ۱۹۶۱م) پسر حاجی مرزا غلام حسین، نویسنده و شاعر خوش زوق و در علوم ادبی معلومات کافی داشت. تحصیلات در شوروی، عضو انجمن، مدیر اتفاق اسلام و روزنامه انیس بود.

محمد سرور گویا اعتمادی: (۱۹۰۹م - ۱۹۶۸م) متولد قندهار پسر جمعه خان اعتمادی عضو انجمن ادبی، دانشمند تاریخ و ادبیات، در کتاب شناسی معلومات کافی داشت.

امین الله زمريالی : معاون شعبه ادبيات و حفظ آثار ملی، مدير شعبه زبان در انجمن ادب بو که خدمات ارزنده را در راه احیای انجمن ادبی نموده است. او نویسنده توانا و در علوم ادبی بسیار وارد بود.

غلام محمد غبار : (۱۸۹۷م - ۱۹۷۷م) تولدش در کابل و پسر سید محبوب خان است. عضو انجمنهای ادبی و تاریخ بود. در انجمن مقالات تاریخ افغانستان را مینوشت. کتاب مشهور **افغانستان در مسیر تاریخ** از تألیفات اوست.

قیام الدین خادم : (۱۹۰۹م - ۱۹۷۹م) از متولدين کامه ننگرهار و پسر ملا حسام الدین بود. او عضو انجمن ادبی و پشتو تولنه و نویسنده توانای پشتو بود که آثار ارزنده در احیای زبان پشتو از خود بجامانده است و اشعار نکو میسرود.

احمد علی کهزاد : (۱۹۰۷م - ۱۹۸۳م) متولد کابل پسر محمد علیخان، پروفیسور تاریخ و مورخ شهیر کشور مؤسس مجله های آریانا و افغانستان بود. او ریاست انجمن تاریخ و افغان اکادمی را عهده دار بوده و یک تن از مقتدرترین تاریخ نویس و دانشمند کشور بود.

گل پاچا الفت : (۱۹۰۹م - ۱۹۷۷م) متولد لغمان پسر پاچا خان، عضو انجمن ادبی و پشتو تولنه، مدير مجله کابل و رئیس اکادمی علوم. او شاعر و نویسنده توانای پشتو بوده و در شعر مهارت خاص داشته ادیب توانا بود.

محمد قدیرتره کی : (۱۹۱۰م - ۱۹۸۰م) در کابل متولد، عضو شعبه ادبیات و حفظ آثار ملی انجمن، مدیرافغان اکادمی، استاد پوهنتون، عضو لویه جرگه، نویسنده برارنده مطبوعات کشور بوده و بسا کتب ارزنده از تألیفات او می باشد.

غلام جیلانی جلالی : (۱۸۹۶م - ۱۹۸۰م) متولد غزنی پسر میر عبدالستار خان، عضو انجمن، مدير آریانا دائره المعارف، عضو پشتو اکادمی، استاد پوهنتون، مورخ، نویسنده توانا، شاعر مقتدر بوده و اشعار نغز میسرود.

برهان الدین کشکی : (۱۸۹۴م - ۱۹۵۱م) پسر حاجی علی احمد خان متولد ننگرهار، ناشر حبیب الاسلام و مؤلف نادر افغان. ژورنالیست، عالم قوانین اسلامی و مترجم قرآن مجید، نویسنده جید و از ادبای نامی ننگرهار.

محمد اعظم ایازی : متولد (۱۸۷۸م) قندهار پسر محمد اسلم، عضو شعبه لغات، صرف و نحو انجمن، عضو پشتو تولنه و معاون پشتو اکادمی، نویسنده توانای پشتو و مؤلف بسا کتب بزبان پشتو و در علوم ادبی معلومات کافی داشت.

عبدالخالق اخلاص : از زادهگان کنر پسر آخندزاده ملا جان، عضو شعبه نشرات انجمن ادبی و عضو انجمن پشتو و یک دوره سناتور بود. او نویسنده با استعداد و همکار قلمی مجله کابل بود. اشعار پشتو و فارسی میسرود.

احمد الله کریمی : از جمله نویسندگان لایق موضوعات ادبی، اجتماعی و تاریخی وطن است. عضو شعبه نشرات انجمن و همکار دایمی مجله کابل بود. آثار ارزشمند ادبی از خود باقیمانده است.

عبدالرحمن ارماتجن «پژواک» : (۱۹۱۹م - ۱۹۹۵م) متولد سرخ رود ننگرهار پسر قاضی عبدالله، ترجمان لایق انجمن های ادبی و تاریخ، سی سال ماموریت موفق در ملل متحد، نویسنده و شاعر خوش ذوق پشتو و دری.

محمد عثمان صدقی : متولد کابل (۱۹۱۴م) پسر سید حبیب خان یکی از نویسندگان با استعداد دارای تحصیلات عالی در امریکا، شاعر و نویسنده بسا کتب ادبی و تاریخی است. بستهای وزارت و سفارت را ایفا کرده است.

علی احمد نعیمی : (۱۹۱۴م - ۱۹۷۰م) مولدش کابل و پدرش میرزا محمد نعیم خان است. عضو انجمن های ادبی و تاریخ، نویسنده و مورخ بسیار شایسته و لایق در تاریخ و ادبیات لیاقت بسزایی داشت. او اولین مدیر مجله آریانا بود.

خلیل الله خلیلی : (۱۹۰۷م - ۱۹۸۷م) پسر محمد حسین خان متولد گذرگاه کابل، عضو انجمن شخصیت اجتماعی و در ادبیات از شعرای مقتدر است. اشعارش نغز و زیبا و به سبک خراسانی میسرود. تألیفات زیاد نموده است.

محمد گل نوری : (۱۹۰۲م - ۱۹۵۰م) متولد قندهار پسر عبدالواحد صاحب زاده عضو انجمن های ادبی کابل و پشتوی قندهار، مدير پشتو تولنه. نوری از نویسندگان پُرکار پشتوست. قاموس **پشتو - دری** وی شهرت دارد.

صدیق الله رشتین : (۱۹۱۹م - ۱۹۹۸م) در غازی آباد مهمند بدنیا آمده پسر مولوی تاج محمد خان، عضو انجمن، مدير اکادمی پشتو، یکی از نویسندگان و محققین ادبیات و زبان پشتو، پروفیسور پوهنتون، شاعر و مؤلف کتب ادبی.

محمد ارسلان سلیمی : (۱۹۲۴م - ۱۹۵۰م) پسر محمد اسد خان متولد وردک، از نخستین اعضای انجمن، عضو دائره المعارف افغانستان، طبع شعری داشته اشعار فصیح و روان می سرود نویسنده فاضل و دانشمند بود.

عبدالغفور برشنا : (۱۹۰۷م - ۱۹۷۴م) پسر امیر محمد خان، تولدش در کابل، از تحصیل یافتگان جرمنی، نویسنده رسام، شاعر، درامه نویس «درام لالا ملنگ» آواز خوان، کمپوزیتور «سرود ملی اولین جمهوریت افغانستان»، مؤلف کتب تاریخی بوده آثارش خود نگارستانی است. و در آسمان علم و دانش و هنر درخشان است.

عبدالحی حبیبی : (۱۹۱۰م - ۱۹۸۴م) پسر عبدالحق آخندزاده، زادگاهش قندهار معاون پشتو اکادمی، رئیس انجمن تاریخ، پروفیسور پوهنتون کابل، مؤرخ و نویسنده پشتو و دری. در تاریخ نویسی بسرحد کمال رسیده است.

عبدالرووف بینوا : (۱۹۱۳م - ۱۹۸۵م) متولد قندهار پسر مولوی عبدالله، رئیس پشتو تولنه، از ادبای زبان پشتو شعبه لسان انجمن، رئیس رادیو معاون ولسی جرگه نویسنده و محقق برارنده، از جمله تألیفاتش پشتانه لیکوال است.

محمد انور بسمل : (۱۹۰۱م - ۱۹۶۱م) پسرناظر محمد ظفر، از خانواده منوران و از نخستین مدیران انجمن ادبی بود. بسمل شخص عالم، ادیب و شاعر خوش مشرب و مشروطه خواه یکی از نویسندگان دانشمند و توانای کشور بود.

محمد ابراهیم خلیل : تولدش در کابل (۱۸۹۶م)، پسر فضل احمد خان، مدير مجله آریانا عضو انجمن تاریخ، نویسنده

شاعر با ذوق، مؤرخ با استعداد و در خط نستعلیق استاد بود. کتاب مشهور مزارات شهر کابل از تحقیق و تجسس اوست.

احمد علی درانی : (۱۸۹۲م - ۱۹۵۵م) متولد لاهور پسر حسین علی خان، تحصیلات در یونیورسیتی علیگر لاهور مدیر انجمن ادبی، اتاشه کلتوری در دهلی، رئیس رادیو، نویسنده اردو و دری.
احمد ضیاء قاری زاده : (۱۹۲۲م - ۲۰۰۷م) متولد کابل پسر قاری دوست محمد خان، عضو انجمن تاریخ، شاعر و نویسنده خوب و اشعار خوبی از فکرش تراوش میگرد. عضو انجمن تاریخ، رئیس افغان ننداری، مؤلف بسا کتب.
سید سلطان علی رضوی : زادگاهش غزنی (۱۹۲۸م)، پدرش سید عبدالرضوی است. تحصیل در ایران، عضو انجمن تاریخ، مدیر مجله آریانا، نویسنده لایق دری و در شعر و ادب توانا. مؤلف کتاب نثر دری در افغانستان است.
محمد صالح پرونتا : در (۱۲۱۲م) در کابل متولد، پسر محمد ابراهیم خان، عضو انجمن تاریخ، استاد پوهنتون، و صاحب دانش فضل و هنر بود. و یکی از مجهزترین گرداورندگان کتب قلمی، آثار تاریخی و علمی بود.
نجیب الله توروایانا : متولد کابل، پسر محمد یونس خان «نواسه امیر عبدالرحمن خان»، تحصیلات در لندن عضو انجمن های ادبی و تاریخ، محقق تاریخ و ادبیات، نویسنده و مؤلف کتب حقوقی و سیاسی. وزیر معارف و سفیر بود.

غلام احمد نوید : (۱۹۰۱م - ۱۹۸۴م) پسر نوراحمد نوری متولد کابل، رئیس افتخاری انجمن ادبی و در علوم ادبی معلومات کافی دارد. شاعر غزل سرا، مقتدر و به سبک شعرای هند میسرود. در پستهای مهمی ایفای وظیفه کرده است.

محمد نبی کهزاد : در ۱۹۲۵م در کابل تولد و پسر محمد علی خان میباشد. تحصیلات ژورنالیزم در امریکا و ایتالیا، عضو مقتدر انجمن تاریخ، نویسنده و مؤرخ دانشمند در تاریخ باستان افغانستان دارای تألیفات ارزنده تاریخی است.
عبدالرشید لطیفی (۱۹۱۰م - ۱۹۷۵م) متولد ولایت لوگر، عضو انجمن ادبی نویسنده براننده، بزرگمرد مطبوعات و پدر تیاتر افغانستان، در هنر تیاتر و نمایشنامه نویسی استاد بود. درام معروف متخصص سالون و اولین فلم افغانی «عشق و دوستی از شهکارهای اوست».

عبدالباقی لطیفی : عضو انجمن ادبی در مدیریت تاریخ و مدیر شعبه نشرات، بیشتر امور اداری انجمن بدوش او بود. زادگاهش شهر کابل است. او نویسنده و دانشمند پشت کار بود.

شاه عبدالله بدخشی میگی : (۱۹۱۱م - ۱۹۴۸م) متولد جرم بدخشان پسر محمد سید بدخشی عضو انجمن، نویسنده و شاعر خوش مشرب، مؤلف چندین کتب منجمله ارمان بدخشان. او همکار قلمی مجله زیبایی کابل بود.

میا اورالدین : یکی از نخستین اعضای انجمن ادبی و عضو شعبه تألیف و ترجمه انجمن، مترجم عربی و نویسنده لایق، مقتدر در نظم و نثر و بزبان عربی و دری تسلط کامل داشت.

عبدالخالق اخلاص : نویسنده پشتو همکار قلمی مجله کابل، مولوی محمد بشیر نویسنده، محمد سرور پویا مبصر یعقوب حسن معاون شعبه تألیف و ترجمه، عبدالغفور امینی نویسنده و مؤلف کتب تاریخی، محمد ابراهیم عقیفی نویسنده و محقق، یارمحمد عضو شعبه نشرات، عبدالغفور و ارجداس کپور مترجمان انگلیسی، عبدالواحد مترجم روسی، صالح محمد مبصر پشتو، محمد امان، محمد یعقوب، میرعبدالواحد کاتبان انجمن ادبی و عبدالواحد مشهور به ماما باقی آواز خوان و همه کاره انجمن، آنان از اعضای انجمن ادبی کابل نیز میباشند.

خدمات و زحمتکشی های جاویدان این نویسندگان و محققین فرهنگ دوست افغانستان در پیشرفت مطبوعات، ادبیات و تاریخ کشور ما نتیجه بسیار سودمندی ببار آوردند. از میان این نویسندگان نامی کشور برخی روی در نقاب خاک کشیده اند و عده هنوز الحمدالله حیات دارند. آنها از تحقیق، تألیف، نگارش و ترجمه به زبان های ملی توقف نکرده بودند و به تعقیب آنها نسل جوان معاصر راه و روش گذشتگان و پیروان نیرومند، دانا، عالم و دانشوران خویش را با بزرگداشت و قدردانی از آنها و آثار جاویدان شان، می پیمایند.

« پایان »